

ALEGERILE PARLAMENTARE DIN ANUL 1922 ÎN JUDEȚUL VÂLCEA

Una dintre caracteristicile importante ale vieții politice din România de după Marele Război a reprezentat-o înmulțirea deosebită a partidelor și grupărilor politice. Fenomenul s-a datorat unor factori diverși, între care amintim: realizarea Marii Uniri, schimbările structurale petrecute în sânul societății românești, apariția votului universal, o oarecare maturizare politică a cetățenilor etc.

Începutul anului 1922 a reprezentat pentru istoria României interbelice, momentul în care, după doi ani jumătate de opoziție, partidul Național Liberal, cel mai puternic partid românesc al aceluși moment, s-a întors la guvernare pregătit să pună capăt perioadei de instabilitate guvernamentală, care urmase Marii Uniri. Chiar și când fusese în opoziție, Partidul Național Liberal jucase un rol important în viața politică a României. De exemplu, liderul său, Ion I. C. Brătianu, se aflase în spatele numirii guvernului Averescu. Relațiile între cele două formațiuni s-au deteriorat din vara lui 1921¹. Un motiv al acestei rupturi a fost și faptul că în vara lui 1921, după închiderea lucrărilor Parlamentului, liberalii au început să desfășoare, în teritoriu, o puternică propagandă, atacând, totodată și guvernul Averescu². În timpul anului 1921 Partidul Național Liberal s-a extins la nivel local. Aceasta a dus la o întărire a partidului, ceea ce l-a determinat pe Ionel Brătianu să declare, către sfârșitul anului 1921, că liberalii sunt pregătiți pentru o nouă guvernare³. Declarația nu a fost, cum era și firesc, pe placul primului-ministru Averescu și a mai adăugat un plus de tensiune în relația Averescu – Brătianu.

Așadar, spre sfârșitul anului 1921 guvernul era atacat tot mai evident de liberali. Situația economică a țării era, de asemenea, dificilă. Din noiembrie 1919, înțelegând că guvernul pe care îl conducea era pe cale de a fi destituit, Averescu i-a propus șefului externelor, Take Ionescu, să preia el funcția de prim-ministru⁴. Influențat, însă, de Ionel Brătianu, „marele european” refuză și, mai mult, demisionează din guvern; demisia sa atrage apoi căderea întregului guvern – decembrie 1921.

Prim-ministru a devenit, pentru o lună de zile, 17 decembrie 1920 - 17 ianuarie 1922, Take Ionescu. Acesta a obținut o prorogare pentru 30 de zile a Parlamentului, dar această perioadă nu i-a fost de ajuns pentru a-și găsi o majoritate parlamentară. Iar la 17 ianuarie 1919, legislativul, cu majoritate averescană, a dat un vot de neîncredere noului guvern, care se vede nevoit să demisioneze⁵.

După acel moment au loc frământări politice cu privire la identitatea noului cabinet. Majoritatea partidelor se opuneau chemării la putere a unui singur partid. Liberalii se pronunțau pentru un nou guvern care să dizolve parlamentul, să organizeze noi alegeri, iar parlamentul rezultat astfel să aibă putere de Constituantă. Celelalte partide parlamentare au

¹ Ioan Scurtu, *Schimbările de guvern de la sfârșitul anului 1921 și începutul lui 1922* în *Analele Universității București. Istorie*, anul XXI, nr. 1, 1972, p. 87.

² *Secera*, anul I, nr. 11, 28 august 1921, p. 1.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România: 1918-1921*, Editura Politică, București, 1976, p. 117.

⁴ Ion Bitoleanu, *Din istoria României moderne: 1922-1926*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 24 (în continuare se va cita: I. Bitoleanu, *Din istoria României moderne...*).

⁵ Idem, *Lupta partidelor politice pentru guvernare în decembrie 1919-ianuarie 1922*, în *Studii. Revistă de istorie*, tom 25, 1972, nr. 4, p. 814.

făcut, prin Iuliu Maniu, o altă propunere: menținerea parlamentului existent, formarea unui guvern neutru care să organizeze alegeri noi și realizarea, cu concursul tuturor partidelor politice importante, a viitoarelor reforme⁶. Dar influența pe care Ion I. C. Brătianu o avea asupra regelui și-a spus cuvântul, astfel încât la 19 ianuarie 1922, șeful liberal a fost numit prim-ministru. Din guvernul prezidat de el, mai făceau parte⁷:

- generalul Arthur Văitoianu – ministru de interne
- Alexandru Constantinescu – ministrul agriculturii și ad-interim la domenii
- Ioan Gh. Duca – ministrul afacerilor streine
- Vintilă Brătianu – ministru de finanțe
- Ion Inculeț – ministru de stat fără portofoliu ș.a.

După instalarea în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri, Brătianu a adresat un manifest „Către toți fiii româniei Mari”. Prim-ministrul „român considera cu acea ocazie că țara „vrea și are nevoie de oameni destoinici la fapte bune, nu de oameni noi la fapte rele”. Mai departe, în manifest se preciza că guvernul îi considera „frați” pe cei care „vor să-i dea concursul”⁸.

Totodată, guvernul a numit noi prefecți. Prefectul județului Vâlcea a devenit I. M. Nicolescu. Prin intermediul noilor prefecți aparatul administrativ al țării putea fi mai ușor controlat și folosit de către guvern⁹. În județul Vâlcea prefectul Nicolescu a fost cel care a avut grijă ca autoritățile locale din județ să aducă la cunoștința populației manifestul „Către toți fiii României Mari”¹⁰.

Neavând majoritate parlamentară, prim-ministrul Brătianu a solicitat și obținut, din partea regelui, decretul de dizolvare a Parlamentului. Decretul a fost semnat de rege în 23 ianuarie 1922. Tot prin același decret se anunța convocarea corpului electoral, pentru Vechiul Regat, în zilele de 1 și 2 martie pentru alegerea senatorilor și în zilele de 5, 6 și 7 martie pentru alegerea deputaților. Urmau să participe la alegeri cetățenii înscriși pe listele electorale din 1920. Totodată, înscrierile individuale ale celor care fuseseră omiși de pe liste se puteau face până în data de 28 ianuarie 1922 pentru Senat și 2 februarie pentru Adunarea Deputaților. Liberalii au fixat alegerile pentru Senat înaintea celor pentru Adunarea Deputaților deoarece, în cazul alegerilor pentru Senat era necesară doar o majoritate simplă pentru a obține victoria. De asemenea, odată victorioși în alegerile pentru Senat, liberalii urmau să aibă un moral mult mai bun și puteau folosi rezultatele favorabile din alegerile pentru Senat pentru a le dovedi alegătorilor care votau pentru Adunarea Deputaților că se bucură de popularitate în rândul populației. Și asta pentru că în cazul alegerilor pentru Cameră, competiția electorală era mult mai strânsă¹¹.

În județul Vâlcea cel care s-a ocupat de organizarea și supravegherea alegerilor a fost prefectul Nicolescu. Acesta, după ce a primit înștiințarea privind fixarea datelor de desfășurare a alegerilor, a avut grijă ca aceste date să fie cunoscute de alegătorii din județ,

⁶ Idem, *Formarea guvernului liberal și alegerile parlamentare din anul 1922*, în *Studii și Articole de Istorie*, XV, București, 1970, p. 58 (în continuare se va cita: I. Bitoleanu, *Formarea guvernului liberal...*).

⁷ Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți: 1916-1938*, Editura Silex, București, 1996, p. 42.

⁸ *Argus*, anul I, 26 ianuarie 1922.

⁹ S. Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *Electoratul din România în anii interbelici*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 42.

¹⁰ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Vâlcea, Fond *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 18/1922, f. 25. Adresa nr. 43 din 9 februarie 1922 a notarului comunei Vaideeni către administratorul plășii Horezu (în continuare se va cita: *Pretura Plășii Horezu*).

¹¹ Constantin I. Stan, *Puterea și opoziția în alegerile parlamentare din martie 1922*, în *Apulum*, XXXIV, Alba Iulia, 1997, p. 582.

în acest demers fiind ajutat de autoritățile locale aflate în subordinea sa¹². Totodată, a cerut subordonaților săi din județ ca certificatele să fie distribuite la timp, pentru ca alegătorii să le primească înainte de zilele de vot și să fie „vigilenți” pentru ca alegerile să se desfășoare în condiții bune¹³.

Campania electorală avea să fie una destul de tensionată, cu toate măsurile luate de autorități. Tensiunile aveau să datorate atât unor nereguli ale autorităților sau ale diverșilor candidați ori agenți electorali, dar și faptului că liberalii își anunțaseră intenția de a da noului parlament coloratura unei Constituante. O trăsătură importantă a campaniei electorale din 1922 a fost faptul că ea a fost dominată de problema elaborării și adoptării unei noi Constituții, partidul care urma să câștige alegerile urmând a beneficia de privilegiul „impunerii” proprii variante constituționale. În rândul principalelor partide de opoziție păreri privind problema constituțională erau, oarecum, împărțite. Pe de o parte, Partidul Național Român și Partidul Țărănesc s-au ocupat de elaborarea unor proiecte de constituție; pe de altă parte, altă parte, Partidul Poporului și Partidul Conservator Democrat s-au mulțumit doar să protesteze la adresa dorinței liberalilor de a considera legislativul ce urma a fi ales drept Constituantă¹⁴. Aceste divergențe au fost de folos liberalilor care, în timpul campaniei electorale, au atacat „opozitia învrăjbită” și incapabilă de a reprezenta o alternativă viabilă.

Supraveghind pregătirile pentru alegeri, prefectul Niculescu a urmărit și ca instrucțiunile primite din capitală să fie puse în practică. În acest sens a beneficiat de sprijinul autorităților aflate în subordinea sa, dar și de cel al președintelui Tribunalului Vâlcea. În zilele de 24 și 25 ianuarie 1922 Biroul Electoral Central Vâlcea a cerut prefectului informații privind numărul alegătorilor din județ, atât pentru Adunarea Deputaților, cât și pentru Senat, separat pentru fiecare comună a județului¹⁵. În aceste condiții, prefectul a trimis primăriilor comunelor urbane și administrațiilor de plăși o circulară prin care le cerea să-i trimită, pentru fiecare comună în parte, tabele cu numărul exact de alegători pentru Adunarea Deputaților și Senat pentru a le trimite mai departe Biroului Electoral Județean. Din adresele de răspuns, din perioada 25 ianuarie – 4 februarie 1922, ale primarilor și administratorilor de plăși din județ, aflăm numărul de alegători existent în județ la acea dată. Astfel în Râmnicu Vâlcea existau 1464 de alegători pentru Adunarea Deputaților și 866 pentru Senat, iar la Ocnele Mari existau 714 alegători pentru Adunarea Deputaților și 339 pentru Senat¹⁶. Față de alegerile din 1920 numărul de cetățeni cu drept de vot scăzuse cu 1 în cazul capitalei județului și cu 207 în cel de al doilea caz¹⁷.

¹² *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 111/1922, ff. 29-30. Adresa nr. 99 din 15 februarie 1922 a notarului comunei Costești către administratorul plășii Horezu.

¹³ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Vâlcea, Fond *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, f. 2. Circulara nr. 264 din 24 ianuarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către administratorii de plăși din județ (în continuare se va cita: *Prefectura Județului Vâlcea*).

¹⁴ Eufrosina Popescu, *Frământările politice prilejuite de elaborarea noii Constituții în prima jumătate a anului 1922*, în *Analele Universității București. Istorie*, anul XXII, nr. 2, 1973, p. 106-107.

¹⁵ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, ff. 32, 39. Adresele nr. 3167 din 24 ianuarie 1922 și, respectiv, 3622 din 25 ianuarie 1922 ale Biroului Electoral Central Vâlcea către prefectul județului Vâlcea.

¹⁶ *Ibidem*, ff. 61, 41. Adresele nr. 243 din 25 ianuarie 1922 a Primăriei Orașului Râmnicu Vâlcea către prefectul județului Vâlcea și, respectiv, 1271 din 28 ianuarie 1922 a primarului orașului Ocnele Mari către prefectul județului Vâlcea.

¹⁷ *Prefectura județului Vâlcea*, dosar nr. 22/1920, ff. 180, 143. Adresele nr. 3220 din 14 mai 1920 a Primăriei Orașului Râmnicu Vâlcea către prefectul județului Vâlcea și, respectiv, 1518 din 5 mai 1920 a Primăriei Orașului Ocnele Mari către prefectul județului Vâlcea.

În cel de al treilea oraș din județ, Drăgășani, existau 1253 de alegători pentru Adunarea Deputaților și 687 de alegători pentru Senat. În zona rurală situația era următoarea¹⁸:

Comuna	Nr. de alegători		Denumirea plasei	Total alegători				
	Ad. Dep.	Senat		Ad. Dep.	Senat			
Roșiile	472	324	Oltețu	4368	2475			
Greci	250	130						
Alunu	337	240						
Băești	169	87						
Colțești	239	118						
Grădiștea	320	178						
Mateești	202	90						
Pleșoiu	172	147						
Pârâieni	195	81						
Slăvești	214	113						
Romanești	218	91						
Sinești	311	172						
Săscioara	290	155						
Văleni	410	279						
Zătreni	255	113	Govora	3944	1869			
Căzănești	299	139						
Govora	310	122						
Băile Govora	150	75						
Pietrari	570	295						
Păușești-Otăsău	685	326						
Bodești	285	135						
Bărbătești	450	242						
Dobriceni	277	130						
Smeură	240	130						
Stoenești	278	1215						
Bunești	400	181						
Arămești	305	154						
Copăceni	335	170				Cerna	3601	1843
Lădești	164	81						
Roești	590	260						
Zăvoiieni	415	220						
Broșteni	317	172						
Nisipi	276	129						
Lăpușata	408	220						
Dozești	586	285						
Mădulari-Cerțișoar	205	152						
Prundeni	543	230	Oltu	5074	2404			
Zevideni	325	192						
Orlești	639	271						
Scundu	336	135						
Ionești	380	163						
Marcea	250	185						
Băbeni-Bistrița	412	200						
Genuneni	235	193						
Șirineasa	514	240						
Dăești	465	170						
Măciuca	549	214						

¹⁸ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 28/1922, ff. 62-67, 72-74, 79, 112, 116. Adrese ale administratorilor de plăși din județ către prefectul județului Vâlcea.

Mihăești	426	211			
Cârstănești	525	297	Horezu	4708	2720
Costești	596	285			
Folești	488	196			
Horezu	300	170			
Măldărăști	298	165			
Oteșani	289	149			
Racovița	458	212			
Romani	276	129			
Slătioara	435	200			
Stroești	275	495			
Tomșani	230	116			
Vaideeni	538	306			
Brezoi	350	200	Cozia	4469	2031
Bujoreni	386	241			
Cheia	309	145			
Călimănești	608	279			
Câineni	172	93			
Călinești	204	124			
Malaia	153	92			
Muereștile	503	213			
Olănești	385	176			
Păușești-Măglași	551	291			
Vlădești	301	142			
Voineasa	197	105			
Pestceana	422	329	Drăgășani	4796	2764
Lungești	349	192			
Gușoieni	534	280			
Glăvile	700	350			
Voicești	400	280			
Sutești	450	210			
Șușani	437	203			
Mădulari-Beica	460	229			
Fumureni	270	179			
Râmești	424	192			
Ștefănești	350	320			

La sfârșitul lunii ianuarie 1922, prin două telegrame ministeriale, i s-a pus în vedere prefectului faptul că trebuia să comunice la București: dacă s-au afișat listele electorale, dacă s-au fixat secțiile și subsecțiile de votare și dacă s-au distribuit certificatele de alegător. Totodată i se cerea prefectului ca să aibă grijă ca pachetele cu imprimare și instrucțiuni în legătură cu campania electorală și alegerile, adresate de guvern autorităților locale, să ajungă la acestea din urmă¹⁹. Prefectul a avut grijă ca să transmită subordonaților din teritoriu instrucțiunile primite de la București. În aceste condiții, administratorii de plăși și primarii comunelor din județ au dispus distribuirea certificatelor de alegător

¹⁹ *Ibidem*, ff. 44, 48. Telegrama circulară nr. 5724 din 28 ianuarie 1922 a Ministerului de Interne adresată prefectilor de județe din Vechiul Regat și Basarabia și, respectiv ordinul telegrafic nr. 4885 din 24 ianuarie 1922 al Ministerului de Interne către prefectul județului Vâlcea.

cetățenilor cu drept de vot din comunele lor²⁰ și au avut grijă să afișeze listele electorale în toate locurile publice din respectivele comune²¹.

Campania electorală s-a desfășurat sub semnul unei lupte aprige între partide, unele dintre acestea recurgând și la atacuri violente la adresa guvernului, după cum rezultă dintr-o telegramă sosită din partea Ministerului de Interne pe adresa Prefecturii Vâlcea. În respectiva telegramă se arăta că: „agenți rău-voitori răspândesc svonul, în mijlocul populației, cum că suprimarea lucrărilor comisiilor de revizuire a împrumutului este o dovadă că guvernul intenționează să suspende pe timp de 5 ani aplicarea legii agricole. Cum acest svon nu corespunde adevărului (...) vă rog ca imediat să dați cea mai largă desmințire acestor svonuri”²². Prefectul s-a conformat și de acea dată, ajutat fiind din nou de autoritățile locale²³. La rândul lor, acestea s-au văzut nevoite să desmintă și zvonul, lansat de agenții electorali țărăniști, cum că guvernul intenționa să concentreze contingentele din 1914 până în 1922 tocmai pentru ca bărbații care făceau parte din acele contingente să nu poată merge la vot²⁴. Totodată, prefectul a dat ordin, administratorilor de plăși ca să aibă grijă ca secțiile de votare să aibă lămpi, gaz pentru iluminat, lemne pentru încălzit, gheretele necesare votării, buletine de vot, ștampile și toate cele necesare votării, urmând ca pentru orice cheltuieli să se adreseze Ministerului de Justiție.

Pentru ca pe timpul campaniei electorale să existe o cât mai mare libertate, autoritățile liberale au procedat la modificarea unui decret-lege din 3 ianuarie 1922, din vremea guvernului Take Ionescu. A fost desființată parțial cenzura preventivă și starea de asediu, s-a acceptat libertatea întrunirilor, apariția și difuzarea liberă a manifestelor și afișelor electorale și s-a garantat libertatea propagandei²⁵. De asemenea, a fost modificat decretul-lege electoral, prefectului Niculescu revenindu-i sarcina de a avea grijă ca toate aceste modificări să fie aduse la cunoștința populației.

Campania electorală și alegerile s-au anunțat dificile pentru partidele de opoziție pentru că Partidul Național Liberal, ca orice partid aflat la putere și care organiza alegeri, putea folosi autoritățile locale în scopul câștigării competiției electorale. Pentru a contracara acțiunile reprezentanților guvernului, liderii opoziției au încercat să realizeze unele acorduri electorale. Astfel s-a creat un cartel electoral între Partidul Naționalist Democrat și Partidul Conservator Democrat. Acest cartel, care s-a numit Blocul Cetățenesc, a depus o listă de candidați și în județul Vâlcea. S-au mai încheiat alianțe electorale între Partidul Poporului și Partidul Conservator Progresist și între Partidul Țărănesc și Partidul Național Român. Totuși, aceste acorduri au avut o arie restrânsă datorită animozităților existente între liderii diverselor partide din opoziție²⁶. Partidul de guvernământ a realizat și el alianțe electorale cu Partidul Democrat al Unirii din Bucovina

²⁰ Pretura Plășii Horezu, dosar nr. 12/1922, f. 39. Proces verbal încheiat de notarul comunei Folești în data de 10 februarie 1922.

²¹ Pretura Plășii Horezu, dosar nr. 15/1922, f. 31. Adresa nr. 106 din 11 februarie 1922 a notarului comunei Romani către administratorul plășii Horezu.

²² Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 22/1922, ff. 68-70. Telegrama nr. 6732 din 1 februarie 1922 a Ministerului de Interne către prefectul județului Vâlcea.

²³ Pretura Plășii Horezu, dosar nr. 14/1922, f. 43. Adresa nr. 82 din 12 februarie 1922 a notarului comunei Racovița către administratorul plășii Horezu.

²⁴ Pretura Plășii Horezu, dosar nr. 13/1922, f. 81. Adresa nr. 116 din 2 martie 1922 a notarului comunei Horezu către administratorul plășii Horezu.

²⁵ Apud Mihail Rusenescu, Ioan Saizu, *Viața politică în România: 1922-1928*, Editura Politică, București, 1979, p. 147.

²⁶ Ioan Scurtu, *Alegerile parlamentare din martie 1922*, în *Analele Universității București. Filosofie, Istorie, Drept*, anul XXIII, 1974, p. 89 (în continuare se va cita : I. Scurtu, *Alegerile Parlamentare...*).

și cu gruparea țărănistă basarabeană condusă de I. Incuț. Partidul Socialist a ales calea unor alianțe locale cu comuniștii, dar nu a fost cazul și la Vâlcea, unde, de altfel, nici socialiștii și nici comuniștii nu au depus liste de candidați.

În campania electorală desfășurată în județul Vâlcea, Partidul Țărănesc a încercat să fructifice cât mai mult popularitatea destul de mare pe care o avea în zonele rurale. Nu au fost neglijați nici simpatizanții partidului din orașe, chiar înainte de instalarea guvernului Brătianu convocându-se o întrunire a țărăniștilor din județ, la Râmnicu Vâlcea, în sala teatrului Adriani²⁷. Partidul Țărănesc s-a prezentat în fața electoratului cu „Proiectul de program” adoptat la congresul său din noiembrie 1921, proiect în care se specifica următorul fapt: „Condiția preliminară a oricărei activități prospere în agricultură este întocmirea unui regim agrar călăuzit de ideea că pământul trebuie să fie al aceluia care îl muncește”²⁸. Cea mai mare atenție a fost acordată lumii satului, țărăniștii cerând o nouă expropriere a moșiilor în vederea sporirii proprietății țărănești. În județul Vâlcea campania Partidului Țărănesc a început încă din ianuarie 1922, fiind vizate foarte mult zonele rurale ale județului. Au fost activi candidații țărăniști Nicolae Enache dela Olt și Iosif Măciuceanu, care au străbătut județul împărțind cetățenilor numere ale ziarului țărănist „Soarele”, ziar care publica și programul electoral al partidului. În acțiunile lor ei au fost ajutați, în unele zone, și de unele autorități locale; așa a fost cazul președintelui comisiei interimare din comuna Măciuca, J. Bărbulescu²⁹. Dar candidații, sau agenții electorali, țărăniști nu s-au bucurat de atenție în toate zonele județului. De exemplu în comuna Cârstănești, agentul electoral țărănist G. Glogojanu „a făcut doar puțină vâlvă”³⁰. Totodată, unii cetățeni care aveau simpatii țărăniste au avut probleme cu autoritățile datorită modului în care au făcut propagandă electorală. Așa s-a întâmplat cu Olimpie Cristescu, cântăreț la o biserică din orașul Ocnele Mari, și cu Gheorghe Stoicescu din comuna Otetelișu³¹.

O campanie mai puțin intensă a desfășurat Partidul Conservator Progresist, care nu se mai bucura aproape deloc de simpatie în rândul electoratului. A eșuat și o încercare de colaborare cu Partidul Național Român, care în Vâlcea avea unii simpatizanți³². Ca și la precedentele două alegeri, programul electoral conservator, care se aseamăna cu cel din 1920, a avut o slabă audiență.

Partidul Naționalist-Democrat s-a prezentat în campania electorală desfășurată în județul Vâlcea, în cartel cu Partidul Conservator Democrat, după ce la începutul lunii ianuarie 1922 Nicolae Iorga refuzase o propunere de fuziune din partea grupării conservatoare conduse de Grigore Filipescu³³. Naționaliștii-democrați s-au prezentat

²⁷ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, ff. 4-5. Telegrama nr. 88 din 12 ianuarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către Ministerul de Interne.

²⁸ Mircea Mușat, *Unele considerații privind activitatea, doctrina și ideologia Partidului Țărănesc în perioada 1918- 1921*, în *Cumidava*, II, 1968, Brașov, pp. 292-293.

²⁹ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, f. 16. Telegrama nr. 139 din 20 ianuarie 1922 a administratorului plășii Cerna către prefectul județului Vâlcea.

³⁰ *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 10/1922, ff. 38-39. Adresa nr. 96 din 22 februarie 1922 a Primăriei Comunei Cârstănești către administratorul plășii Horezu.

³¹ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, ff. 246, 252. Adresele nr. 348 din 14 februarie 1922 a Primăriei Orașului Ocnele Mari către prefectul județului Vâlcea, și, respectiv, 1322 din 14 februarie 1922 a Secției de Jandarmi Bălcești către Compania de Jandarmi Vâlcea.

³² Dovadă și cele aproximativ 3900 de voturi obținute în județul Vâlcea, la alegerile din 1920, de lista Federației Democrației Național-Sociale, listă pe care figurase și Iuliu Maniu, din partea Partidului Național Român.

³³ Mihail Rusenescu, Ioan Saizu, *op. cit.*, p. 103.

în alegeri cu un program prin care se cerea³⁴: revizuirea reformei agrare „în vederea înlăturării nedreptăților”, o nouă lege electorală care să acorde drept de vot și femeilor, extinderea rețelei școlare, ridicarea nivelului de cultură al maselor etc. Cele două partide cartelate au propus alegătorilor așa-numitele „liste cetățenești”.

Partidul Poporului, care deținuse majoritatea parlamentară în perioada iunie 1920 – ianuarie 1922, a încercat și în 1922 să câștige alegerile parlamentare. Deși conducerea centrală a partidului a hotărât la sfârșitul lui februarie 1922 încheierea unui cartel electoral cu Partidul Conservator Progresist, în județul Vâlcea cele două partide au depus liste separate. În campania electorală din 1922 averescanii au decis să nu mai atace alte partide d opoziție. Ei au încercat să supraliciteze realizările din perioada guvernării lor, mai ales legiferarea reformei agrare, și să scoată în evidență meritele generalului Averescu, prezentat de către propagandiștii partidului drept eroul din timpul primului război mondial. În județul Vâlcea candidații Partidului Poporului au încercat să-și prezinte cât mai bine programul și ideile. Pentru aceasta, încă din decembrie 1921, deputatul averescan Gheorghe Pleșoianu începuse publicarea unei gazete numită „Îndreptarea”³⁵. În februarie 1922, în timpul campaniei electorale, generalul Alexandru Averescu a cerut reorganizarea secției vâlcene a partidului, pentru o mai bună prezentare în alegeri. În acest sens l-a însărcinat pe avocatul vâlcean Lazăr Popescu, fost senator averescan de Vâlcea, să constituie un nou comitet de direcție al filialei vâlcene a Partidului Poporului. Din acest comitet aveau să facă parte: generalul C. Coandă, avocatul V. Tretinescu, Gh. Mihăileanu, maiorul Șt. Tătărescu, C. Schitănescu-Schiteanu³⁶ ș.a. Totuși, în rândul averescanilor vâlceni au existat anumite disensiuni. Unii dintre ei – V. Tretinescu și Gheorghe Pleșoianu – chiar și-au retras candidaturile pentru Adunarea Deputaților, ceea ce l-a făcut pe un coleg de partid al celor doi – C. Schitănescu-Schiteanu – să îi acuze pe cei doi că „nu s-au comportat demn”³⁷. Mai mult decât atât, unii simpatizanți din județ, ai partidului, au avut probleme cu autoritățile în timpul campaniei electorale, cum a fost cazul fostului notar al comunei Stroești, Gheorghe Porumbel³⁸.

Partidul de guvernământ își începuse campania electorală încă înainte de a fi ajuns la putere. Astfel, încă de la sfârșitul lui 1921 au avut loc întruniri ale liderilor liberali locali cu simpatizanții vâlceni ai partidului, așa cum a fost cea din decembrie 1921 din sala teatrului Adriani din Râmnicu Vâlcea. Cu acea ocazie s-a discutat programul de guvernare al partidului în cazul ajungerii la putere și, totodată, tactica pe care partidul trebuia să o adopte în cazul unei viitoare campanii electorale³⁹. După venirea la putere în 19 ianuarie 1922, Partidul Național Liberal a publicat un nou program care își avea rădăcinile în hotărârile adoptate cu ocazia Congresului Național al P.N.L. din 27 noiembrie 1921. Așa cum arăta prin noul program⁴⁰, partidul condus de Ionel Brătianu intenționa „să ducă o politică național-democratică și va lupta pentru dreptate socială, ordine, progres pe toate tărâmurile vieții sociale”. Totodată, noul guvern avea în plan o unificare legislativă, dezvoltarea economiei și o nouă politică financiară. Problemele muncitorilor urmau a fi

³⁴ I. Scurtu, *Alegerile parlamentare...*, p. 91.

³⁵ *Glasul Adevărului*, 1 decembrie 1921.

³⁶ *Steaua*, anul I, nr. 3, 1 martie 1923.

³⁷ *Glasul Adevărului*, 15 februarie 1922.

³⁸ *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 16/1922, f. 39. Adresa nr. 133 din 13 februarie 1922 a notarului comunei Stroești către administratorul plășii Horezu.

³⁹ *Viitorul Vâlcii*, anul II, nr. 10, 18 decembrie 1921.

⁴⁰ *Cultura Poporului*, anul I, nr. 40, 29 ianuarie 1922.

rezolvate prin elaborarea unui cod general al muncii, o organizare serioasă a sindicatelor, reglementarea dreptului la grevă, contracte colective ș.a.m.d. Programul mai prevedea: reorganizarea Bisericii Ortodoxe Române, a armatei și a justiției, dezvoltarea învățământului, îmbunătățirea situației funcționarilor, menținerea unei linii de politică externă alături de aliații din timpul primului război mondial. Așa cum arătau anumiți autori⁴¹, acest program denotă situarea tot mai accentuată a Partidului Național Liberal în rândul partidelor de centru-dreapta, spre deosebire de perioada anterioară primului război mondial, când era, mai degrabă, un partid de centru-stânga. În timpul campaniei electorale P.N.L.-ul a dezvoltat o propagandă politică intensă, dar a și acuzat pe fruntașii altor partide, mai ales pe țărăniști, că făceau o agitație „dăunătoare ordinii de stat”⁴². Acuzele priveau mai ales netemeinicia unor zvonuri lansate de agenții țărăniști, zvonuri la care am făcut referire în urmă cu 4 pagini.

Guvernul a încercat să afle cât mai multe despre modul în care opoziția își desfășura campania electorală în teritoriu. Astfel, prefectului județului Vâlcea a primit ordin să culegă informații despre partidele de opoziție, informații pe care să le trimită apoi la București. Ca de fiecare dată, I. M. Nicolescu s-a supus ordinului și, după ce i-au fost trimise din teritoriu materiale propagandistice ale Blocului Cetățenesc și ale Partidului Țărănesc, el le-a expediat Ministerului de Interne⁴³. Totodată, autoritățile au luat măsuri pentru ca cetățenii să se poată deplasa cât mai ușor au luat măsuri pentru ca cetățenii să se poată deplasa cât mai ușor la secțiile de votare unde fuseseră repartizați să voteze. Dintr-o telegramă a Ministerului de Interne către Prefectura Județului Vâlcea aflăm că Direcția Generală a CFR hotărâse ca alegătorii care trebuiau să se deplaseze din localitatea de reședință în altă localitate pentru a vota, puteau călători gratuit cu trenul la clasa a-III-a, atât la dus cât și la întors⁴⁴. De asemenea, tot printr-o decizie a guvernului, funcționarii publici care erau nevoiți să voteze în altă localitate decât cea în care locuiau, puteau să se deplaseze liniștiți pentru a vota, fără a fi penalizați pentru lipsa de la slujbele lor⁴⁵.

Prefectul județului a luat măsuri și pentru ca alegerile să se desfășoare în condiții cât mai bune, iar campania electorală să nu cunoască acte de violență. El a dat ordin autorităților administrative, polițienești și companiilor de jandarmi ca să „vegheze în mod continuu ca lupta electorală să nu degenereze în acte de violență menite a turbura ordinea și siguranța publică”, și să raporteze orice incidente electorale⁴⁶. Pentru a raporta cât mai repede orice probleme ivite pe timpul campaniei sau în timpul alegerilor, autoritățile din teritoriu puteau folosi oricând serviciul telefonic, pentru că, prin decizie ministerială se hotărâse ca acesta să funcționeze în permanență, mai ales că trupe ale Ministerului de Interne aveau misiunea să păzească posturile telegrafice și pe cele telefonice⁴⁷. Tot trupe

⁴¹ Anastasie Iordache, *Ion I. C. Brătianu*, Editura Albatros, București, 1994, p. 495.

⁴² Apud I. Bitoleanu, *Formarea guvernului liberal...*, p.65.

⁴³ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, ff. 257, 266. Telegrama nr. 1026 din 28 februarie 1922 și, respectiv, 992 din 24 februarie 1922 ale prefectului județului Vâlcea către Ministerul de Interne.

⁴⁴ *Ibidem*, ff. 120-122. Telegrama nr. 9596 din 8 februarie 1922 a Ministerului de Interne către prefectul județului Vâlcea.

⁴⁵ *Ibidem*, ff. 235-237. Telegrama nr. 10836 din 11 februarie 1922 a Ministerului de Interne către prefectul județului Vâlcea.

⁴⁶ *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 10/1922, ff. 103-105. Adresa nr. 629 din 8 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către administratorul plășii Horezu.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 140. Circulara 951 din 24 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către administrațiile de plăși și companiile de jandarmi din județ.

ale Ministerului de Interne urmau să fie trimise și în localitățile unde se aflau secții de votare pentru a asigura ordinea. În fiecare comună aveau să fie trimiși câte 30 de soldați și un ofițer. Trupele urmau a staționa în localitățile unde aveau să se afle secții de votare în perioada 28 februarie – 7 martie 1922, primarii respectivelor localități trebuind să se ocupe de încartiruirea lor. Aceste trupe beneficiau, totodată, și de transport gratuit pe calea ferată, în baza ordinului de serviciu. Autoritățile au folosit, în unele zone ale județului Vâlcea, trupele care trebuiau să asigure paza secțiilor de votare și pentru a face propagandă P.N.L.-ului, deși acestor trupe le era interzis amestecul în campania electorală. Trupele au fost sub permanenta atenție a Ministerului. Prin ordinul circular nr. 7284/1922, înaintat comandamentelor militare, s-au luat măsuri pentru completarea efectivelor de care dispunea trupele. Pin acel ordin se suspenda, totodată, și orice fel de instrucțiune în timpul alegerilor⁴⁸.

Autoritățile au luat măsuri și pentru a stimula prezența alegătorilor la vot. În acest sens s-au stabilit amenzi pentru cei care absentau de la vot. Dintr-o circulară a prefectului județului Vâlcea către autoritățile din județ aflate în subordinea sa, aflăm că amenda pentru cetățenii cu drept de vot și care „fără temei legitim” nu se prezentau la urne era de până la 500 de lei, primarii fiind cei care trebuiau să aducă acele informații la cunoștința alegătorilor⁴⁹.

Pentru a da impresia că refuză să valorifice influența sa asupra funcționarilor publici în interes propriu, guvernul liberal a interzis funcționarilor să facă propagandă politică, cei care ar fi încălcat acest ordin urmând a suporta pedepsele cuvenite. În pofida acestei interdicții, așa după cum rezultă dintr-o circulară a directorului PTT către șefii serviciilor PTT din Vechiul Regat, unii funcționari au făcut propagandă politică, dar împotriva lor nu s-au luat nici un fel de măsuri⁵⁰.

Prefectul Niculescu a coordonat distribuirea certificatelor de alegător, colaborând în acest sens cu prim-președintele Biroului Electoral Central Vâlcea, V. Stamatopol, și cu subordonații săi din teritoriu. Totuși, în unele zone ale județului au ajuns certificate de alegător insuficiente, de exemplu în plășile Cozia, Oltu, Bălcești, Cerna, iar în alte zone acele certificate nu au ajuns deloc – plasa Drăgășani⁵¹. Până la urmă, cu sprijinul Biroului Electoral Central Vâlcea, certificatele au ajuns la administrațiile de plăși din județ, prefectul având grijă și ca certificatele de alegător nedistribuite să fie returnate Biroului Electoral Județean până în preziua alegerilor⁵².

La începutul lumii februarie 1922 au fost stabilite și secțiile de votare din județ. Acestea au fost următoarele⁵³:

Nr secției de vot	Incinta	Localitățile ai căror locuitori trebuiau să voteze la respectiva secție de vot
	Judecătoria Ocolului	Rm. Vâlcea, Vlădești, Păușești-Măglași, Cheia, Muereștile,

⁴⁸ Apud Constantin I. Stan, *op. cit.*, p. 589.

⁴⁹ *Pretura Plășii Horezu*, dosar nr. 10/1922, f. 115. Circulara nr. 811 din 17 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către administratorii de plăși din județ.

⁵⁰ *Prefectura Județului Vâlcea*, dosar nr. 28/1922, ff. 147-148, 169. Ordinul circular nr. 9772 din 8 februarie 1922 al Ministerului de Interne către prefectii de județe și, respectiv, circular nr. 6714 din 9 februarie 1922 a directorului general al PTT către șefii serviciilor PTT din Vechiul Regat.

⁵¹ *Ibidem*, ff. 151-151, 178. Cereri ale administratorilor de plăși adresate prefectului județului Vâlcea.

⁵² *Ibidem*, f. 215. Adresa nr. 6796 din 18 februarie 1922 a prim-președintelui Biroului Electoral Central Județean Vâlcea către prefectul județului Vâlcea.

⁵³ *Ibidem*, ff. 84-94. Publicațiuni ale Biroului Electoral Central Județului Vâlcea.

I	Râmnicu Vâlcea	Bujoreni, Olănești, Zmeurăț
II	Judecătoria Ocolului Brezoi	Călinești, Căineni, Malaia, Voineasa, Călinești, Brezoi
III	Școala comunei Horezu	Costești, Vaideeni, Racovița, Stroești, Slătioara, Bărbătești, Folești, Măldărășani, Oteșani, Horezu, Castanești, Romani, Bodești, Tomșani
IV	Judecătoria Ocolului Sinești	Sinești, Slăvești, Roșiile, Romaneschi, Mateești, Greci, Băești, Alunu, Turcești, Colțești
V	Școala comunei Lădești	Nisipi, Ciumagi, Stănești, Pesceana, Lăpușata, Roești, Lădești, Broșteni, Mădulari-Cerțișoara, Copăceni, Arămești
VI	Primăria Orașului Drăgășani	Drăgășani, Ștefănești, Vocești, Sutești, Lungești, Crețeni, Nemoiu, Glăvile, Prundeni, Zăvideni, Fumureni
VII	Școala primară din satul Ovesel	Măciuca, Zăvoieni, Giulești, Dozești, Mădulari, Râmești, Șușani, Gușoieni
VIII	Judecătoria Ocolului Zătreni	Pleșoiu, Grădiștea, Săscioara, Tetoiu, Locusteni, Pârâieni, Văleni, Zătreni, Crăpături
IX	Judecătoria Ocolului Băbeni-Bistrița	Băbeni-Bistrița, Șirineasa, Ionești, Mânăstireni, Genuneni, Orlești, Scundu, Marcea, Mihăiești, Dăești
X	Școala primară din cătunul Ocnița	Păușești-Otăsău, Băile Govora, Pietrari, Bunești, Dobriceni, Stoenescu, Căzănești, Ocnele Mari, Govora
XI	Primăria Comunei Bălcești	Băbeni-Oltețu, Bălcești, Benești, Frățilă, Oteteliș, Gorunești, Ghioroiu, Știrbești, Laloș, Pietroasa, Bătășani, Făurești

Față de alegerile din 1919 și 1920, în 1922 nu au mai funcționat subsecțiile: nr. I Păușești-Măglași, nr. II Zevideni, nr. III Tomșani și nr. IV Pietroasa. Alegătorii care în 1920 își exprimaseră opțiunile electorale la subsecțiile de votare desființate, au fost repartizați să voteze la următoarele secții de vot: nr. I Râmnicu Vâlcea, nr. VI Drăgășani, nr. III Horezu și, respectiv, nr. XI Bălcești. Materialele folosite pentru vot, de la subsecțiile de votare desființate, au fost trimise judecătorilor de ocoale, sau Biroului Electoral Central Județean Vâlcea⁵⁴.

Secțiile de votare stabilite nu au fost însă pe placul tuturor alegătorilor. Astfel, ca și în 1920, primarul comunei Pietrari i-a trimis o cerere prefectului Niculescu în care îl ruga pe acesta să intervină pe lângă prim-președintele Tribunalului Vâlcea pentru a fi deschisă o subsecție de vot la Băile Govora, o comună învecinată cu comuna Pietrari. Primarul solicitant își motiva cererea prin distanța mare, de 30 de kilometri, între comuna sa și secția de votare nr. X Ocnița, unde trebuiau să meargă cetățenii cu drept de vot din Pietrari pentru a-și exprima opțiunile electorale⁵⁵. Cererea a rămas însă fără rezultat.

Campania electorală a devenit tot mai intensă pe măsură ce se apropia de final. Partidele politice și-au intensificat propaganda electorală folosind și multe afișe electorale. Astfel, în Râmnicu Vâlcea, de exemplu, în ianuarie și februarie 1922 tipografia Dumitru Apreotesei & V. Grabowski a fost atât de aglomerată cu tipărirea de afișe electorale, încât nu a mai putut tipări ziarele pe care trebuia să le tipărească⁵⁶.

Cu toate măsurile de siguranță luate de autorități datorită „căldurii luptelor electorale”, în unele zone au avut loc unele incidente, unii cetățeni având probleme cu

⁵⁴ Pretura Plășii Horezu, dosar nr. 17/1922, f. 25. Telegrama nr. 987 din 25 februarie 1922 a administratorului plășii Horezu către prefectul județului Vâlcea.

⁵⁵ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 28/1922, f. 54. Cererea nr. 37 din 30 ianuarie 1922 a Primăriei Comunei Pietrari adresată prefectului județului Vâlcea.

⁵⁶ Glasul Adevărului, 1 februarie 1922.

forțele de ordine. A fost cazul învățătorului M. N. Roșianu din comuna Mateești, care a neglijat cursurile pentru a face propagandă electorală și a lui Sava Grigorescu din comuna Bujoreni, acesta din urmă făcând propagandă deșănțată, împărțind zvonuri false în privința guvernului și „turburând ordinea publică”⁵⁷.

Nu au lipsit nici abuzurile autorităților. Unii funcționari au făcut propagandă electorală în favoarea guvernului, deși nu aveau voie. De asemenea, liberalii au căutat să exploateze neînțelegerile dintre partidele de opoziție și să ia măsuri în raport direct cu interesele lor. Deși județul Vâlcea era un județ în care P.N.L.-ul, de obicei obținea rezultate electorale bune, oamenii guvernului au căutat să îmbine formele de convingere a corpului electoral cu metode de constrângere și au influențat constituirea unor noi comisii interimare în comunele județului, comisii ai căror membrii aveau simpatii liberale⁵⁸. Totodată, libertatea întrunirilor a fost uneori anulată sub pretextul atacurilor la adresa formei de guvernământ, ordinii publice etc., iar liderii opoziției au fost supuși unor acte de intimidare. Așa a fost cazul la Drăgășani cu liderii țărăniști I. Mihalache și N. Lupu, în acea situație fiind

în unele zone listele electorale au fost întocmite defectuos, pe acele liste figurând persoane decedate, dar neregăsindu-se persoane care aveau vârsta și dreptul de a vota. Autoritățile au dat ordin unităților de jandarmi ca, folosind mijloace legale, să facă tot posibilul pentru a împiedica propaganda ostilă guvernului, făcută de alte partide⁶⁰.

Toate acestea au iscat nemulțumiri în rândul simpatizanților partidelor aflate în opoziție, unii dintre ei având probleme cu autoritățile sau cu forțele de ordine. Pentru ca astfel de incidente să nu mai aibă loc și în timpul zilelor de vot, autoritățile au decis ca în acele zile ordinea să fie asigurată de trupe de jandarmi, iar cârciumile din comunele rurale și urbane cuprinse în zona de votare prevăzută de lege electorală să fie închise, sub amenințarea unei amenzi cuprinse între 500 și 2000 de lei⁶¹. Acest ultim demers al autorităților, de limitare a consumului de alcool era, se pare, și placul opoziției. Astfel, oficiosul

din 1921, pe alegătorii vâlceni asupra efectelor deloc benefice pe care consumul de alcool le-ar putea avea într-o perioadă tensionată, cum era cea a alegerilor. Gazeta țărănistă atrăgea, totodată, atenția și asupra faptului că ar fi „rușinos” ca unii alegători să se lase ademeniți de bani și băutură pentru a-și „vinde” voturile⁶².

La începutul lunii februarie 1922 a sosit la Prefectura Județului Vâlcea un ordin din partea Ministerului de Interne prin care i se cerea să comunice la București, până în 18 februarie, pentru Senat, și 22 februarie, pentru Adunarea Deputaților, următoarele informații⁶³:

- numele tuturor candidaților grupați pe liste de candidați și numele candidaților ale căror candidaturi au fost depuse individual pe liste;

⁵⁷ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 28/1922, ff. 255, 271. Adresele nr. 1048 din 28 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către Revizoratul Școlar Vâlcea și, respectiv, 981 din 24 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către comandantul Companiei de Jandarmi Vâlcea.

⁵⁸ I. Bitoleanu, *Formarea guvernului liberal...*, p. 65.

⁵⁹ Mihail Rusenescu, Ioan Saizu, *op. cit.*, p. 148.

⁶⁰ S. Cutișteanu, Gheorghe I. Ioniță, *Electoratul din România în anii interbelici*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1981, p. 43.

⁶¹ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 13/1922, f. 62. Telegrama nr. 12285 din 21 februarie 1922 a Ministerului de Interne către prefectul județului Vâlcea.

⁶² *Secera*, 5 martie 1921.

⁶³ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 28/1922, f. 106. Adresa nr. 582 din 9 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către prim-președintele Tribunalului Vâlcea.

- „pentru fiecare listă de candidați sau candidați individuali să se arate numărul de ordine al listei așa cum se vor imprima pe buletin, partidul, gruparea sau nuanța politica în numele căreia candidează și semnul adoptat pe buletin de fiecare din aceștia”.

Din răspunsurile trimise de prefect la București aflăm componența listelor de candidați pentru Senat și Adunarea Deputaților depuse în județul Vâlcea. Aceste liste erau următoarele⁶⁴:

Lista nr. 1 – Partidul Național Liberal, cu semnul electoral „Crucea plină”

Lista nr. 2 – Partidul Poporului cu semnul electoral „Steaua plină în șase colțuri”

Lista nr. 3 – Partidul Țărănesc cu semnul electoral „Secera”

Lista nr. 4 – Partidul Conservator Progresist cu semnul electoral „Coasa”

Lista nr. 5 – Independenți cu semnul electoral „Triunghiul”

Lista nr. 6 – Independenți cu semnul electoral „Roata”

Lista nr. 7 – Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale cu semnul electoral „Soarele”

Lista nr. 8 – Blocul Cetățenesc cu semnul electoral „Secera Albă în Drapel Negru”

Pentru Senat candidau următorii oameni politici:

Nr. listei	Partidul	Numele și prenumele candidaților
1.	Partidul Național Liberal	Grigore Procopiu, Mișu Mihăilescu
2.	Partidul Poporului	Toma Șt. Rădulescu, D. Iliescu
3.	Partidul Țărănesc	Ion Vianu, N. Alexandrescu-Laloș
4.	Partidul Conservator Progresist	Gh. Tănăsescu-Govora, C-tin Vlădescu
5.	Independenți	Alexandru Iancovescu, C. Goanță
6.	Independenți	Emil N. Lahovari, inginer C. Schiteanu
7.	Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale	Nu s-a înscris nici un candidat. S-a cerut doar înscrierea listei numai pentru a se aproba semnul
8.	Blocul Cetățenesc	N. R. Căpităneanu, Preda Antonescu

Listele electorale pentru Adunarea Deputaților aveau următoarea componență:

Nr. listei	Partidul	Numele și prenumele candidaților
1.	Partidul Național Liberal	Ioan Gh. Duca, Dinu Simian, I. G. Fărcășanu, I. Popescu-Zătreni, Iorgu Novac
2.	Partidul Poporului	Constantin Argetoianu, maior Traian Mihăilescu, Lazăr Popescu, preot Ion Tomescu, Gheorghe Luculescu
3.	Partidul Țărănesc	Ștefan N. Tătărescu, Andrei Livezeanu, I. Diaconescu-Bătășani, I. Cernăzeanu, Gheorghe I. Niculescu-Voicestii
4.	Partidul Conservator Progresist	Nicolae Puricescu, Gheorghe P. Mihăiescu, Eftimie Mărculescu, Atanasie Voiculescu, Florian Stanciovi
5.	Independenți	Gheorghe Georgescu, Constantin Iliescu, Ioan Tomescu, Ioan Ionescu, Petre Luculescu
6.	Independenți	general Gheorghe Cantacuzino-Grănicerul, inginer C. Schitănescu-Schiteanu, Adam Ionescu
7.	Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale	Nicolae Enache dela Olt, Iosif I. Constantinescu-Măciuceanu, Ionel Anania-Moraru, I. Dragomirescu, C. G. Diaconescu
8.	Blocul Cetățenesc	N.R. Căpităneanu, C. Oromolu, Gheorghe Mihăileanu, Petre Drăgoescu, Gheorghe Dumitrescu

⁶⁴ *Ibidem*, ff. 160-161, 203-204. Telegrama nr. 734 din 14 februarie 1922 și, respectiv, 813 din 18 februarie 1922 ale prefectului județului Vâlcea către Ministerului de Interne.

Ca și la alegerile din 1920, remarcăm și pe listele de candidați depuse în 1922 numele unor oameni politici importanți. Ca de exemplu: liberalii Ioan Gh. Duca și Grigore Procopiu, averescanul Constantin Argetoianu, candidatul independent Emil N. Lahovari etc.

Campania electorală a fost urmărită cu interes și de ziarele locale care nu întotdeauna au avut cuvinte de laudă pentru modul de desfășurare al campaniei și programele propuse de diferitele partide aflate în competiție electorală. Astfel, în gazeta vâlceană „Glasul Adevărului”, care se declara a fi o publicație independentă, a apărut în numărul din 1 martie 1922 un articol în care era atacată desfășurarea campaniei electorale în județ și modul în care partidele își făceau propagandă. Se arăta, totodată, că: „Preoții și învățătorii satelor ar fi mai bucuroși dacă în locul vorbelor, candidații de deputați și senatori ar fi dovedit cu fapte că iubesc poporul ajutându-l fie la procurarea de clopote (...), fie prin cărți și îmbrăcăminte date orfanilor.”

Pe măsura apropierii zilei de 1 martie, prima zi de votare, tensiunea a devenit tot mai mare. În dorința sa de a avea date cât mai clare despre modul de desfășurare al alegerilor, guvernul a dat ordin prefectilor să acorde o atenție sporită modului în care aveau să se desfășoare alegerile. După ce a primit înștiințarea în acest sens de la Ministerul de Interne, prefectul județului Vâlcea a cerut autorităților aflate în subordinea sa ca în fiecare zi, seara, după închiderea scrutinului, să-i trimită rapoarte detaliate care să cuprindă informații despre: modul cum au decurs alegerile, dacă au avut loc incidente, cine și cum le-a aplanat, numărul alegătorilor care au votat și cât la sută reprezintă ei din numărul alegătorilor înscriși pe listele electorale⁶⁵. Aceste rapoarte urmau a fi trimise apoi de prefect la București.

Alegerile pentru Senat s-au deschis la 1 martie și s-au închis a doua zi, iar cele pentru Adunarea Deputaților au durat, conform hotărârii guvernului, din 5 până în 7 martie 1922. Din adresele primite de prefect din teritoriu are rezulta că alegerile s-au desfășurat în ordine. Din aceleași adrese aflăm și numărul votanților în diferite zile de votare. Astfel, în primele zile de vot, în Horezu votaseră 1434 de alegători pentru Senat și 1443 pentru Adunarea Deputaților⁶⁶. Numărul nesatisfăcător de votanți a determinat autoritățile să ia unele măsuri. Astfel, printr-o decizie a Ministerului de Justiție alegătorii care nu-și exercitaseră dreptul de vot în ziua în care fuseseră repartizați, puteau să meargă și în altă zi pentru a vota⁶⁷. De asemenea, din adresele sosite din județ la Prefectură după închiderea scrutinului aflăm și cam care a fost rata neparticipării la vot în diverse zone ale județului. De exemplu, pe raza plasei Horezu, la alegerile pentru Adunarea Deputaților, la numărătoarea voturilor s-au constatat 8 voturi nule, 74 de voturi neexprimate și s-au anulat 72 de voturi⁶⁸.

Încă înainte de terminarea completă a scrutinului, autoritățile din județ au luat măsuri pentru a fi afișate liste cu rezultatele electorale foarte bune – aproape 90% din

⁶⁵ *Ibidem*, f. 288. Circulara nr. 1000 din 25 februarie 1922 a prefectului județului Vâlcea către polițiile, administrațiile de plăși, secțiile de votare din județ.

⁶⁶ *Pretura plășii Horezu*, dosar nr. 13/1922, ff. 67, 76. Adresa nr. 6043 din 2 martie 1922 și, respectiv, o adresă nenumărată din 5 martie 1922 ale Judecătoriei Ocolului Horezu către Pretura Plășii Horezu.

⁶⁷ *Pretura plășii Horezu*, dosar nr. 10/1922, f. 161. Circulara nr. 1154 din 4 martie 1922 a prefectului județului Vâlcea către administrațiile de plăși din județ.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 266. Adresa nr. 266 din 9 martie 1922 a administratorului plășii Horezu către prefectul județului Vâlcea.

voturi – pe care candidații liberali le obținuseră în Bucovina la alegerile pentru Senat și Adunarea Deputaților. Autoritățile sperau că aceste rezultate aveau să-i influențeze pe alegătorilor vâlceni, care nu își exprimaseră opțiunile electorale în primele zile de vot, în direcția unei opțiuni clare pentru candidații liberali din Vâlcea.

De altfel, la nivelul întregii țări Partidul Național Liberal avea să obțină rezultate bune – în jur de jumătate din voturi, zestrea guvernului fiind, se pare, de aproape 46%⁶⁹, partidul de guvernământ obținând și 143 de locuri în Adunarea Deputaților⁷⁰. Alte partide mai importante au obținut următoarele rezultate⁷¹:

Partidul	% din voturi	Nr. de mandate		Locul în Ad. Dep.
		Ad. Dep.	Senat	
Partidul Țărănesc	19,3	40	11	II
Partidul Național Român	8,7	26	9	III
Partidul Poporului	6,5	13	2	VI
Partidul Naționalist Democrat	2,1	5	2	VII
Partidul Socialist	1,8	1	0	X
Partidul Conservator Democrat	2,1	3	0	–
Partidul Conservator Progresist	0,7	0	0	–
Independenți	2,3	22	0	IV

Rezultatele candidaților pentru Parlament în județul Vâlcea au fost următoarele:
- pentru Senat⁷²:

Nr. listei	Partidul	Candidații	Nr. de voturi
1.	Partidul Național Liberal	Grigore Procopiu	15.064
		Mișu Mihălescu	15.026
2.	Partidul Poporului	Toma Șt. Rădulescu	887
		D. Iliescu	877
3.	Partidul Țărănesc	Ion Vianu	1.850
		N. Alexandrescu-Laloș	1.893
4.	Partidul Conservator Progresist	Gh. Tănăsescu-Govora	37
		C-tin Vlădescu	30
5.	Independenți	Alexandru Iancovescu	33
		C. Goanță	30
6.	Independenți	Emil N. Lahovari	156
		inginer C. Schiteanu	137
7.	Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale	–	–
8.	Blocul Cetățenesc	N. R. Căpităneanu	173
		Preda Antonescu	160

- pentru Adunarea Deputaților⁷³:

Nr. listei	Partidul	Candidații	Nr. de voturi
1.	Partidul Național Liberal	Ioan Gh. Duca	31.640
		Dinu Simian	31.540

⁶⁹ Ion Saizu, Leon Eșanu, *Momente din istoria regimului electoral în România (1922-1928)*, în *Anale de istorie*, anul XVI, 3, 1970, p. 88.

⁷⁰ *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1956, p. 94 (în continuare se va cita: *Studii și materiale de istorie...*).

⁷¹ I. Bitoleanu, *Din istoria României moderne...*, p. 48. *Enciclopedia de istorie a României*, Editura Meronia, București, 2000, p. 63.

⁷² *Monitorul Oficial*, nr. 273, 5 martie 1922, p. 11918 (în continuare se va cita: *M.O.*).

⁷³ *Idem*, nr. 277, 10 martie 1922, p. 12078.

		I. G. Fărcășanu I. Popescu-Zătreni Iorgu Novac	31.452 31.468 31.416
2.	Partidul Poporului	Constantin Argetoianu maior Traian Mihăilescu Lazăr Popescu preot Ion Tomescu Gheorghe Luculescu	1.871 1.875 1.893 1.851 1.855
3.	Partidul Țărănesc	Ștefan N. Tătărescu Andrei Livezeanu I. Diaconescu-Bătășani I. Cernăzeanu Gheorghe I. Niculescu-Voicești	4.293 4.288 4.257 4.255 4.246
4.	Partidul Conservator Progresist	Nicolae Puricescu Gheorghe P. Mihăiescu Eftimie Mărculescu Atanasie Voiculescu Florian Stancioviți	57 43 48 43 46
5.	Independenți	Gheorghe Georgescu Constantin Iliescu Ioan Tomescu Ioan Ionescu Petre Luculescu	42 44 41 40 43
6.	Independenți	g-ral Gh. Cantacuzino-Grănicerul inginer C. Schitănescu-Schiteanu Adam Ionescu	219 227 202
7.	Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale	Nicolae Enache dela Olt I. I. Constantinescu-Măciuceanu I. Dragomirescu, Ionel Anania-Moraru C. G. Diaconescu	79 42 43 45 41
8.	Blocul Cetățenesc	N. R. Căpităneanu C. Oromolu Gheorghe Mihăileanu Petre Drăgoescu Gheorghe Dumitrescu	277 265 237 247 246

Ar mai fi de adăugat faptul că participarea la vot a fost următoarea⁷⁴:

Camera Parlamentară	Alegători înscriși	Alegători votanți	Voturi anulate	Alegători votanți în %
Senat	20.853	18.903	949	90,6
Adunarea Deputaților	44.015	39.097	773	88,8

De altfel, și la nivel național procentul participării la vot a fost mare (85,4%), iar voturile nule au reprezentat doar 3,5% din totalul voturilor exprimate⁷⁵. Câteva considerații ar trebui făcute și despre zestrea guvernului. Dacă la nivel național, așa cum am mai arătat, ea s-a situat în jurul valorii de 46%, în județul Vâlcea ea a fost de 53,⁷⁶

⁷⁴ Prefectura Județului Vâlcea, dosar nr. 28/1922, ff. 303, 308. Circulare nenumerotate ale prefectului județului Vâlcea către administrațiile plășilor din județ.

⁷⁵ Studii și materiale de istorie..., p. 94.

⁷⁶ Matei Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, Editura Partidului Social-Democrat, București, 1946, tabelul nr. 2.

La nivelul partidelor, în județul Vâlcea, s-au înregistrat următoarele rezultate⁷⁷:

Partidul	Nr. de voturi obținute în %	Locul
Partidul Național Liberal	82,54	I
Partidul Țărănesc	11,19	II
Partidul Poporului	4,90	III
Partidul Conservator Democrat ⁷⁸	0,41	IV
Partidul Naționalist Democrat	0,25	V
Partidul Țărănesc și al Armoniei Sociale	0,13	VI
Partidul Conservator Progresist	0,12	VII

În urma acestor rezultate au fost declarați aleși următorii oameni politici⁷⁹:

- la Senat – liberalii: Grigore Procopiu și Mișu Mihălescu
- la Cameră – liberalii: Ioan Gh. Duca, Dinu Simian, I. Fărcășanu, Ion Popescu-Zătreni, Iorgu Novac.

Rezultatele excelente obținute de liberali au determinat, cum era și firesc, un val de entuziasm în rândul membrilor organizației P.N.L. Vâlcea, care a ținut să mulțumească alegătorilor care îi votaseră pe candidații liberali, iar în acest sens au publicat un articol în officiosul local *Viitorul Vâlcei*. Am extras din acel articol câteva fraze care am considerat că rezumă, parcă, modul de desfășurare al alegerilor⁸⁰: „Ați ales așa cum se așteptau de la voi toți bunii români, ați ales pe reprezentanții Partidului Național Liberal. (...) Dar dacă țara aproape în întregime este demnă de lauda noastră pentru priceperea cu care a ales pe reprezentanții ei, apoi județul Vâlcea merită recunoștința noastră, pentru că în puține județe s-a manifestat așa de frumos încrederea în Partidul Național Liberal. În puține județe țărănismul a fost înfierat mai cu dispreț (...) ca în județul Vâlcea. (...) Cinste vouă Alegători vâlceni!”

Partidele de opoziție au contestat victoria liberalilor. Liderul Partidului Naționalist Democrat, Nicolae Iorga, a caracterizat astfel desfășurarea alegerilor: „Bătaia fu larg distribuită și falsificația n-avu frâu”⁸¹. Ziarul țărănist *Secera* afirma că, pentru a câștiga alegerile, Partidul Național Liberal a acaparat aparatul de stat și a transformat armata și magistratura în unelte de partid, „a sugrumat libertatea cetățenească, spre a constitui o parodie parlamentară menită să dea masca legalității unui regim despotice și arbitrar”⁸². Dealtfel, țărăniștii au considerat că Parlamentul rezultat în urma alegerilor era lipsit de bază legală și autoritate morală. De asemenea, Iuliu Maniu a caracterizat alegerile astfel: „...o rușine națională și un scandal european”⁸³.

Adevărul este că, dacă ar fi să luăm în considerare doar rezultatele obținute de liberali în județul Vâlcea, în 1920 și 1922, 9,45% și, respectiv, 82,54% din voturi⁸⁴, constatăm o discrepanță izbitoare, care ne duce la concluzia că în acest județ, ca de altfel în toată țara, Partidul Național Liberal a fructificat avantajul de a fi la guvernare. Acest fapt s-

⁷⁷ Marcel Ivan, *Evoluția Partidelor noastre politice în cifre și grafice: 1919-1932*, Editura și Tiparul Kraft et Drotleff S.A., Sibiu, f. a.

⁷⁸ Candidații conservatori-democrați au participat, alături de cei naționaliști-democrați, pe listele Blocului Cetățenesc.

⁷⁹ *Viitorul Vâlcei*, anul II, nr. 21/1922, 12 martie 1922.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ Nicolae Iorga, *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, Ediția a-II-a, București, 1932, p. 369.

⁸² *Secera*, anul III, nr. 4, 10 decembrie 1922.

⁸³ Apud Ioan Scurtu, Iuliu Maniu, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 35.

⁸⁴ Marcel Ivan, *op. cit.*, tabloul II.

a tradus atât în voturile obținute din partea „zestrei guvernului”, dar și în modul cum a condus alegerile.

Dar să tragem câteva concluzii și asupra comportării celorlalte partide care au participat la alegerile din martie 1922.

Partidul Țărănesc s-a clasat pe locul doi, două trepte mai sus decât la alegerile precedente - cele din mai 1920. Rezultatele țărăniștilor au fost rezultatul și al unei campanii electorale bine pusă la punct. Ei s-au menținut, astfel, pe linia succeselor anterioare, clasându-se și la nivel național tot pe locul al doilea și dovedind astfel că erau cel mai puternic partid de opoziție din zona extracarpatică.

Partidul Poporului a fost marele perdant al acestor alegeri. De la 72,6% din voturi, cât obținuseră în mai 1920, averescanii au coborât la 4,9%⁸⁵. De altfel, partidul se afla într-un evident declin, organizația vâlceană fiind părăsită de membrii importanți - C. Tetoiu⁸⁶ ș.a. Rezultatele slabe au evidențiat spulberarea „mitului Averescu”. Totuși, dacă la nivel național partidul s-a clasat pe locul șase, la nivelul județului Vâlcea a ocupat locul patru.

Partidul Naționalist Democrat s-a clasat pe locul șapte la nivel național și pe locul cinci în județul Vâlcea. Și acest partid se afla într-o scădere de popularitate, mulți dintre cei care îl votaseră la alegerile din 1919 și 1920 alegând să ofere voturile lor altor partide. Candidații naționaliști-democrați au participat în Vâlcea pe listele Blocului Cetățenesc alături de candidații ai Partidului Conservator Democrat, un partid care se afla în cădere liberă. Blocul Cetățenesc a obținut în județul Vâlcea 1272 de voturi pentru Adunarea Deputaților din totalul celor 190.787 care au fost exprimate⁸⁷.

În sfârșit, Partidul Conservator Progresist era un partid aflat într-o situație critică, descompunerea amenințându-l tot mai puternic. Cele 0,12% din voturi obținute în județul Vâlcea și neaccederea în Parlament dovedind acest fapt.

Participarea la vot a fost mai mare decât la alegerile din mai 1920. Pentru Adunarea Deputaților ea s-a situat în jurul valorii de 88,8%, față de 87,3% în 1920, deci o creștere cu 1,5%. Această creștere s-a datorat faptului că electoratul vâlcean începea să aibă o oarecare experiență în a vota, în 1922 acest electorat aflându-se la a treia prezență în fața urnelor, după legiferarea votului universal.

Ziarele locale ale diverselor formațiuni politice au fost, ca de obicei alături de partidele lor. Importante, pentru modul în care alegătorii vâlceni au perceput evoluțiile politice în perioada campaniei electorale și în timpul alegerilor, au fost și luările de poziție ale diferitelor ziare locale sau naționale independente.

Programele electorale nu au diferit foarte mult de cele pe care partidele politice le afișaseră în 1919 și 1920. Cel al partidului de guvernământ a încercat să dovedească faptul că Partidul Național Liberal era partidul momentului și era cel îndreptățit să guverneze țara. Programele politice ale partidelor de opoziție au încercat să arate alegătorilor că întotdeauna există o alternativă la ce le putea oferi partidul aflat la guvernare.

Alegerile din martie 1922 au marcat începutul unei noi perioade din istoria interbelică a României, guvernarea liberală din anii 1922-1926 fiind una dintre cele mai fructuoase din perioada celor două decenii interbelice. Partidul Național Liberal aflat la putere a făcut tot posibilul ca să câștige acele alegeri. Acest partid a dovedit că depășise perioada mai dificilă prin care trecuse, din 1919, și era gata pentru o nouă guvernare. Rezultatele lor au fost hotărâtoare pentru dispariția de pe scena politică românească a

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ *Glasul Adevărului*, anul I, nr. 10, 15 aprilie 1922.

⁸⁷ *M.O.*, nr. 277, 10 martie 1922, p. 12078.

partidelor conservatoare. O altă consecință a respectivelor alegeri a fost și faptul că au sporit interesul Partidului Național Român și Partidului Țărănesc pentru a fuziona, iar această fuziune avea să se producă în 1926, rezultatul ei fiind Partidul Național Țărănesc, cel care avea să fie adevăratul concurent al liberalilor până în 1938.

ADRIAN SIMION
Universitatea „Babeș-Bolyai”
Cluj-Napoca

THE PARLIAMENTARY ELECTIONS IN 1922 IN THE VÂLCEA COUNTY

SUMMARY

The article presents the parliamentary elections, which took place in March 1922 the Vâlcea County. Those elections were the last elections that were regulated by the law-decret that introduced the universal vote in Romania. The Vâlcea County held two seats in Senate and five seats in the Deputies Assembly. For those seats had competed six parties and two independent groups. The most significant parties, according to their results were: the National-Liberal Party, the Peasant Party and the People's Party. The National-Liberal Party, who was the party in power, won the three seats in the Senate and all the five seats in the Deputies Assembly. The parliamentary elections, which took place in 1922, proved in the Vâlcea County, as well as in the whole country, that the National-Liberal Party overtook the delicate period that it had passed through before, and it was ready to govern the country again.